



SuMaNu soovitude leht nr. 3, poliitikate kujundamiseks

Platvormprojekti "SuMaNu" raames on koostatud lehtede sari soovitudega poliitikate kujundamiseks Läänemerd ümbritsevates riikides, mis toetaks üleminekut kehtlikumale põllumajandusele ja tõhusamale toitainete ringlusele. Kuna selle sarja lehed täiendavad üksteist, siis on oluline nende kõigiga tutvuda. Eesti keelde tõlgitud lehtedele on lisatud ka ülevaade olukorrast Eestis seoses käesolevate soovitudustega.

Riiklikud sõnniku käitlemise ja laotamise normatiivid

Kokkuvõte

- Kehtestada riiklikud normatiivid sõnniku aastakogusele ja toitainete sisaldusele kõigi põllumajandusloomade toomisrühmade ja sõnnikutüüpide osas.
- Lubada sõnniku laotamist eelkõige kevadel ja kasvavatele kultuuridele suvel, ning sügisel piirduda laotamisega ainult talvituvatele kultuuridele.
- Määratleda sõnniku käitlemise ja laotamise minimaalselt vastuvõetavad tehnoloogiad ja praktikad, samas keskkonnaaenuks tuleks järk-järgult piirata või keelustada.



Olukord Eestis

- Kehtestatud on riiklikud normatiivid sõnniku aastakogustele ja toitainete sisaldusele kõigi põllumajandusloomade toomiserühmade ja sõnnikutüüpide osas (Maaeluministri määrus nr 73). Puudub süsteem andmete korrapäraseks ajakohastamiseks.
- Vedelsõnniku sügist laotamist on piiratud.
- Sõnniku käitlemise minimaalselt vastuvõetavad tehnoloogiad on määratletud PVT dokumentides sea-, linnu-, ja veisekasvatusele. Vedelsõnniku paisklaotamist on piiratud. Muldaviimisega laotamistehnika soetamiseks on soodustatud investeeringutoetuste saamist.

Ülevaadet kõigi projektis osalenud riikide olukorrast aastal 2021 on võimalik saada SuMaNu aruandest *“Current situation in partnership countries”*.

Miks riiklikud sõnnikunormatiivid?

Sõnniku toitainete kestliku kasutamise strateegia peab algama sõnniku aastakoguse ja toitainete sisalduse tegelikkusele vastavuse hindamises. Nii sõnniku kogus kui ka koostis on loomaliikide lõikes erinev ning võib erineda ka samade toodangurühmade vahel sõltuvalt ettevõtte tootmistasemest, söötmisrežiimist, loomade vanuserühmast, pidamissüsteemist, sõnnikule lisanduva vee hulgast, sõnniku hoiustamistingimustest jne. Sõnniku aastakoguse ja toitainete sisalduse hindamiseks on vaid mõned meetodid ning neil kõigil on oma tugevad ja nõrgad küljed. Lisateavet, suuniseid ja koguse ning koostise määramiseks sobivate meetodite kirjeldusi leiate Interreg BSR sõnnikustandardite projekti tulemustest.¹

Iga riik peaks otsustama, milline meetoditest sobib nende olukorras kõige paremini. Meetodite kirjeldused tuleks selgelt määratleda kõikides sõnniku käitlemist ja kasutamist käsitlevates siseriiklikes õigusaktides. Samuti soovitame tungivalt kõigil riikidel, kus praegu kehtivad mingisugused sõnnikunormatiivid, regulaarselt kontrollida alusandmete vastavust hetkel

¹ <https://www.luke.fi/manurestandards/en/results/>

kehtivatele tingimustele ja vajadusel neid kohandada. Kuna sõnniku kogust ja koostist mõjutavad paljud ajas muutuvad tegurid, on oluline, et korrapärase sõnnikunormatiivide ajakohastamine tagaks kooskõla kehtivate loomapidamistavadega

Miks on laotamise aeg oluline?

Sõnnikut tuleks laotada ajal, mil taimed toitained kõige tõenäolisemalt ära kasutavad. See vähendab toitainete leostumise ja ärakande ohtu ning mineraalväetiste vajadust. Taimed omastavad toitaineid kõige tõhusamalt varases kasvufaasis kevadel ja suve alguses, või talvituvad kultuurid varasügisel. Vedelsõnniku hilissügisel laotamine – seda tehakse tavaliselt ebapiisava hoidlamahu tõttu – suurendaks toitainete veekeskkonda kandumise ohtu.

Kui laotamist lubada peamiselt kevad- ja suvekuudel, siis sõnnikuhoidlad peaks olema senisest suuremad ja nende vähimat mahutavust käsitlevad nõuded peab kõikides riikides ümber vaatama. Selle jaoks omakorda on vajalik sõnnikutoodangu arvutamise ühtne eeskiri (vt eespool nimetatud sõnniku riiklikud normatiivid).

Paremate tehnoloogiate ja praktikate kasutamise nõudmine

Uued sõnnikukäitlemise tehnoloogiad ja võtted on varasematest oluliselt keskkonnasäästlikumad. Aegunud tehnoloogiaid kasutatakse sageli peamiselt nende odavuse ja lihtsalt soetatavuse tõttu, kuid neist tuleks järk-järgult loobuda. Loomapidamise ja sõnnikukäitlemise tehnoloogiate vastuvõetavate miinimumstandardite karmistamine suunab ettevõtteid rakendama teadaolevaid paremaid praktikaid.

Üheks näiteks aegunud tehnikatest ja tavadest, mida vältida, on sõnniku hoiustamine loomapidamishoonetes või rest/pilu-põrandate all - sellega suureneb kahjulike gaaside lendumine lauta. Sõnnikut tuleks hoiustada laudast eraldi asuvate hoidlates, mille veekindlad konstruktsioonid ning tehis- või looduslik kate

takistavad heidet õhku ja vette. Vedelsõnnik tuleks hoidlasse suunata altpoolt, et vähendada pinna-kooriku lõhkumist. Laotamise eel vedelsõnnik hoidlas ühtlustatakse, vältida tuleks jugasegurite kasutamist pinna kohal, segamine peaks toimuma allpool pinna-kihti. Ammoniaagikao ja vedelsõnniku laotamise ebaühtluse vähendamiseks peaks lohisvooliklaotamine olema tehnoloogiline miinimumtase. Ka tahesõnnik tuleks kiiresti mulda segada. Väiketaludele, kus loomühikuid on vähe, võiks majanduslikel põhjustel teha erandeid.

Läänemereäärsed riigid peaksid koos moodustama töörühma, mille ülesandeks on määratleda:

- 1) vastuvõetavad baastasemed loomade pidamise ja sõnniku käitlemise praktikatele ning tehnoloogiatele,
- 2) sobimatud tehnoloogiad, mille kasutamist tuleks piirata ja keelustada.

Keskkonnahoidlike praktikate rakendamise ergutamise

Lisaks sõnniku käitlemise ja laotamise baastasete piiritlemisele peaks ekspertrühm koostama nimekirja keskkonnahoidlikest sõnniku käitlemise praktikatest ning tehnoloogiatest, mis:

- 1) vähendaks ammoniaagi ja kasvuhoonegaaside heidet,
- 2) vähendaks toitainete ärakannet ja leostumist ja
- 3) suurendaks toitainete ringlussevõttu.

Seda nimekirja võiks kasutada paremate, baastaset ületavate, sõnnikukäitluspraktikate soovitamisel.

Riik peaks toetama ettevõtteid, mis rakendavad majanduslikult koormavaid aga loomakasvatuse mõju kliimale või keskkonnale vähendavaid meetmeid.

Ettevõtete tasandile soovitatavad meetmed

- Luua riiklikud normatiivid sõnniku aastakoguse ja toitainete sisalduse määramiseks kõigi oluliste loomarühmade ja sõnniku tüüpide jaoks ning sätestada nende normatiivide kasutamine riiklikes õigusaktides ja mujal. Riigid, kus on juba olemas normatiivid sõnniku aastakoguse ja toitainete sisalduse määramiseks, peaksid sätestama süsteemi, mis tagaks normatiivide kooskõla kehtivate loomapidamise ja sõnniku-käitlemise praktikate ja tehnoloogiatega.
- Moodustada Läänemere piirkonna sõnnikumajanduse töörühm, mis määraks vastuvõetavad baastasemed sõnniku-käitlemise praktikatele ja tehnoloogiatele.
- Järk-järgult piirata ja keelustada kahjulikuma keskkonnamõjuga praktikaid ja tehnoloogiaid.
- Piirduda sõnniku laotamisega kevadel ja suvel, sügisel laotada ainult talvituvatele kultuuridele. Vedelsõnniku hilissügisel ja talvel laotamine peaks olema keelatud.
- Ajakohastada riiklikku nõuet sõnnikuhoidla vähimale mahutavusele, lähtuvalt eesmärgist, et sõnnikut tohib laotada ainult siis, kui toitained kõige tõenäolisemalt taimede poolt ära kasutatakse.
- Riiklikult ergutada ettevõtteid rakendama praktikaid, mis parandavad sõnniku käitlemise kestlikkust võrreldes baastasega. Läänemere piirkonnale tuleks määratleda vastuvõetavate sõnnikukäitlemise praktikate ühtsed kriteeriumid.

